

הקדמה ללימוד הלכות לשון הרע

הרב אברהם קורצווייל

אנחנו מוצאים בחז"ל וראשונים חומרה מיוחדת ביחס לאיסור לשה"ר ונביא כמה דוגמאות:

א. רמב"ם¹: "אמרו חכמים שלוש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע כנגד כולם". ומקורו בירושלמי².

וכבר התפלא **רבינו יונה³** כיצד יתכן שלשון הרע חמורה יותר מגי' עבירות חמורות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור. ועיי"ש ברבינו יונה כיצד מבאר זאת.

ב. דברים דומים יש ביומא⁴ לגבי הסיבות שגרמו לחורבן:

"מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני גי' דברים שהיו בו:
עי"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו
עוסקים בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב?
מפני שהייתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם
כנגד שלוש עבירות" וכו'.

ושנאת חנם קשורה לאיסור רכילות וכמו שכתב **רבינו יונה⁵**: "יונק הרכילות חדל לספור... כי הוא מרבה שנאה בעולם ומכשיל את בני אדם לעבור על מה שכתוב בתורה 'לא תשנא את אחיך בלבבך'".

ג. עוד כתב שם הרמב"ם⁶: " ולא נחתם גזר דין של אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד", ומקורו בגמרא ערכין⁷.

וידוע שחטא המרגלים מהווה גורם לכל הגלויות של עם ישראל, וכמו שמבואר בפסוק מפורש⁸: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברי וירגנו

¹ הלי דעות פ"ז הלי ג'.

² פאה דף ג' ע"ב.

³ שערי תשובה, שער ג' סימן ר"ב.

⁴ דף ט"ו ע"ב.

⁵ שם סימן רכ"ב.

⁶ הלי ו'.

⁷ ט"ו ע"א.

⁸ תהילים ק"ו.

"הקדמה"

באהליהם לא שמעו בקול ה' וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות".

ד. ע"י ירושלמי פאה⁹: "אמר רבי אבא בר כהנא - דורו של דוד כולם צדיקים, אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו, וע"י שלא היה להן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין".

מדוע חמור כל כך איסור לשה"ר ורכילות?

מעבר לדברים שכתב רבינו יונה (שם) נראה שלשון הרע מהווה פגיעה חמורה מאוד בזולת, יותר מפגיעה בממונו או גופו, כי זאת פגיעה בשמו הטוב ובמעמדו החברתי. כמו כן רכילות גורמת לשנאה וסכסוכים (כמו שכתב רבינו יונה) ולהרס החברה. וכבר אמר הלל הזקן¹⁰ לאותו גר שבא ללמוד את כל התורה כשהוא על רגל אחת - "דעלך סני לחברך לא תעביד זוהי כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור". כלומר, בתכלית כל התורה עומדים יחסי אנוש. האדם מנסה להתקרב לאלוקים אבל לא תמיד הוא מבין שקשר לאלוקים פירושו בראש ובראשונה הליכה בדרכיו.

ומהי דרך ה'?" טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו... צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו" וכ"י. לכן כאשר האדם מביא קרבן לה', שכשמו כן הוא מלשון התקרבות לה', אומר הנביא¹¹ "שוחט השור - מכה איש", כלומר יש כאן ניגוד.

גם הרמב"ם שרואה את תכלית עבודת ה' - ידיעת ה', מכליל בתוך ידיעת ה' את ידיעת דרכיו עמ"נ ללכת בהם. וכן כותב הרמב"ם¹²: "כי תכלית מעלת האדם להדמות לו יתעלה כפי היכולת כלומר שנדמה מעשינו למעשיו" וכ"י [וכן הוא כותב בעוד מקומות].

לכן זלזול בענייני לשון הרע ורכילות פוגע בתכלית התורה: זהירות מפגיעה בזולת, והטבה לזולת, ומכאן חומרתו הרבה.

העיסוק בה' לשון הרע בעיון מביא בראש ובראשונה זהירות בקיום דיני לשון הרע, בבחינת גדול ת"ת שמביא לידי מעשה, ובנוסף לכך מחנך להדגשת החלק שבין אדם לחבירו שבתורה.

⁹ דף ד' ע"א.

¹⁰ שבת ל"א ע"א.

¹¹ ישעיהו ס"ו.

¹² מורה נבוכים ח"א, סוף פרק נ"ד.